

Valsts augu
aizsardzības dienests

Normatīvie akti Invazīvās sugas

Astra Garkāje,
Augu karantīnas departamenta vecākā inspektore,
Astra.Garkaje@vaad.gov.lv

18.09.2015., Rīga

Valsts augu
aizsardzības dienests

- Normatīvie akti, sistēma
- Normatīvie akti par invazīvajām sugām (augiem)
- Invazīvais augs Latvijā – Sosnovska latvānis
 - Kā strādā sistēma?
 - Ko mēs no tā varam gūt?
 - Kas mums ir un kā darbojas?
 - Ko vajadzētu?

Valsts augu
aizsardzības dienests

Starptautiskie tiesību akti

Starptautiski:

Konvencijas, Memorandi, Standarti, vadlīnijas, rekomendācijas u.c.

Eiropas Savienībā:

Regula – tieši piemērojama uz katras valsts personām (nav jāiestrādā LV likumdošanā), augstāks spēks kā likumiem;

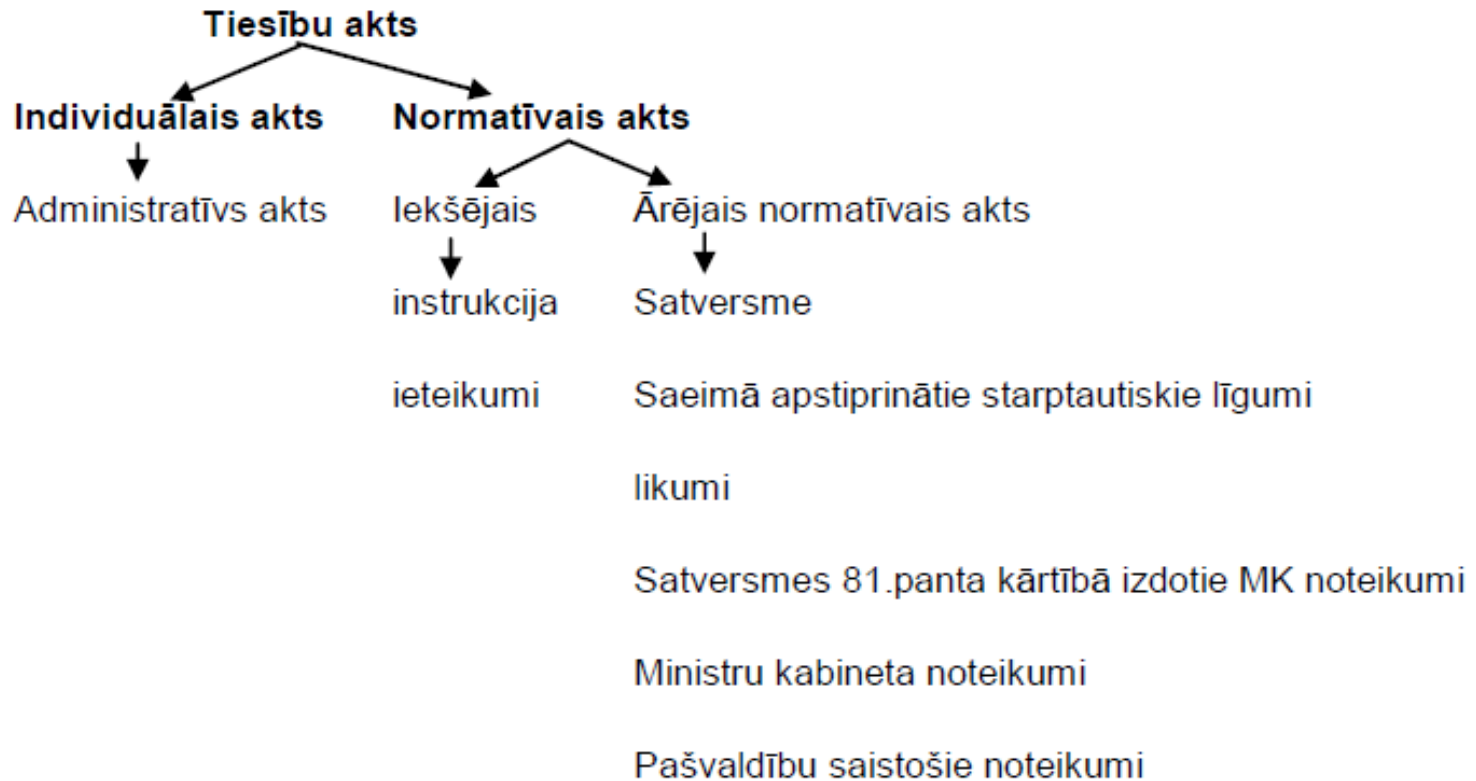
Direktīva – tiek iestrādāta LV likumdošanā; Persona drīkst atsaukties uz direktīvu, iestāde nedrīkst; Eiropas Komisija var uzsākt pārkāpumu procedūru pret dalībvalsti par direktīvas nesavlaicīgu nepārņemšanu nacionālajos normatīvajos aktos

Lēmumi, kas attiecas uz valsti – iestrādāti LV likumdošanā

Valsts augu
aizsardzības dienests

Latvijas tiesību akti

Valsts augu
aizsardzības dienests

Pamatprincipi

Valsts iestādes - publiskās tiesības

Persona – privātās tiesības

- Principi:
- “atļauts ir tas, kas ir noteikts ar tiesību normu”
- “atļauts ir viss, kas nav aizliegts”

Valsts augu
aizsardzības dienests

Starptautiski par invazīvajām sugām (augiem)

**Konvencija par bioloģisko
daudzveidību** + LV likums.

IPPC konvencija + LV likums.

ISPM 5 (vide+ekonomika+cilvēks), ISPM 6,
ISPM 31, ISPM 4, ISPM11

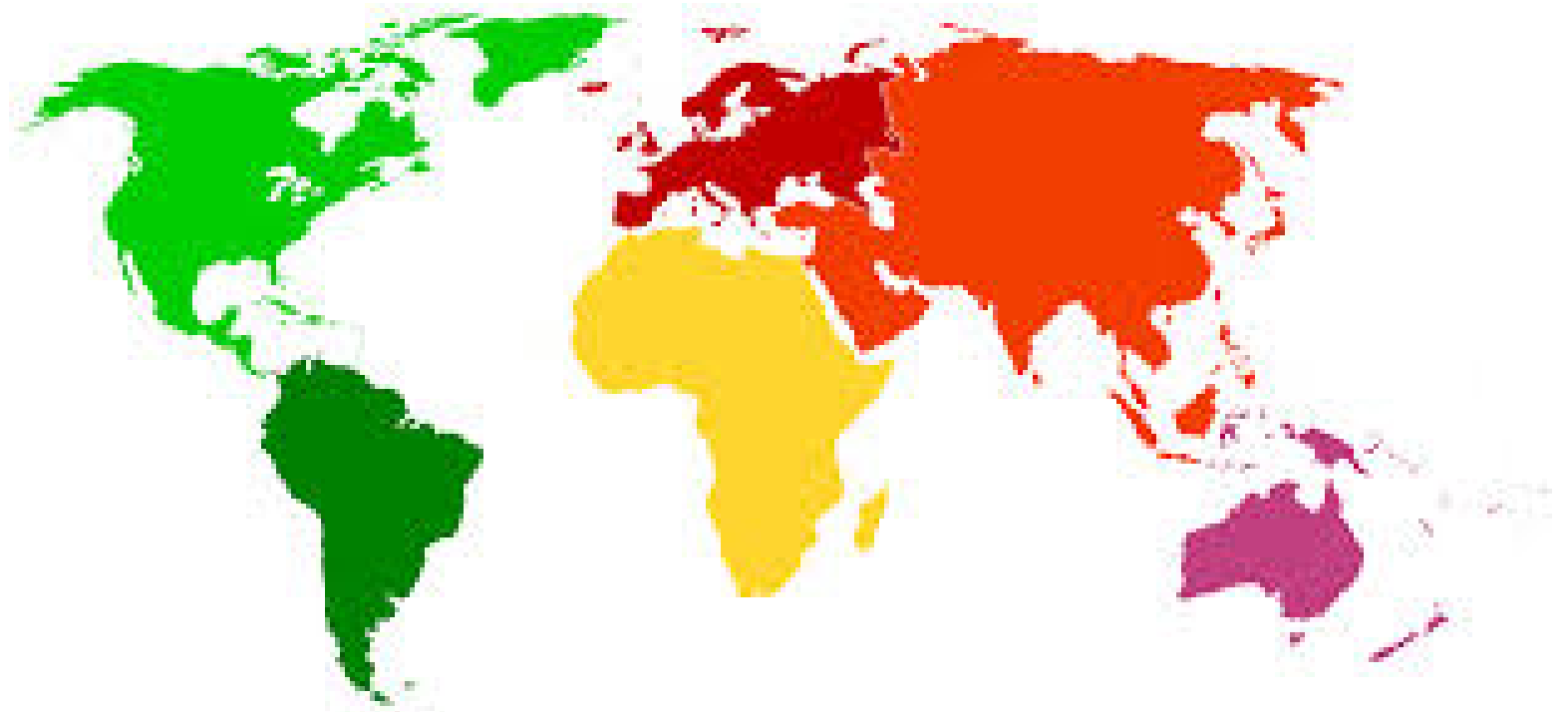
Reģionālie EPPO standarti par monitoringa
veikšanu, pārbaudēm

U.c.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Starptautiski augu veselībā IPPC reģioni

18.09.2015., Rīga

Valsts augu
aizsardzības dienests

Eiropā par invazīvajām sugām (augiem) (1)

Invazīvo sugu regula

Augu veselības regula (jaunā vēl
apstiprināšanas procesā, strīdi par IAS)

CITES

Lēmumi – kaitīgie organismi, vides jomā
lēmumi

Valsts augu
aizsardzības dienests

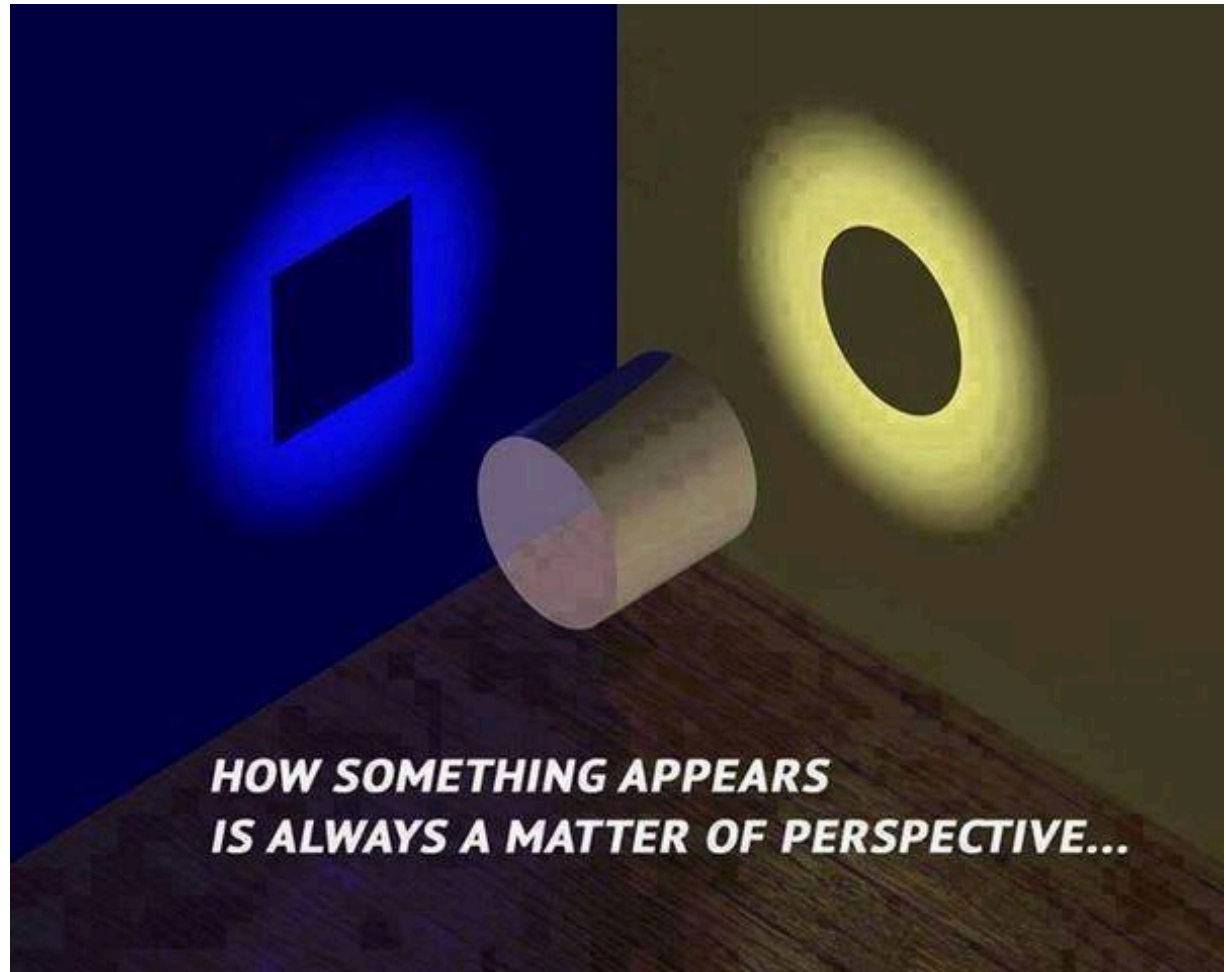
Eiropā par invazīvajām sugām (augiem) (2)

Valsts augu
aizsardzības dienests

Invazīvo sugu regula, Augu veselība un invazīvās sugas, Monitorings un saraksti

Valsts augu
aizsardzības dienests

Vides un augu veselības jomā jāizvairās no pārklāšanās un robiem par invazīvo sugu pārvaldību

Valsts augu
aizsardzības dienests

Invazīvo sugu regula un Augu veselības pamatprincipi salīdzinājumā - > +

- Komisijai īstenošanas pilnvaras uz 5 gadiem un Komiteja izveidota (2 kategorijas)
- DV vai Savienības suga;
- Gan plaši, gan ierobežoti izplatītām vai vēl nesastopamām sugām;
- Neved muitas uzraudzībā arī tranzītā;
- Komisija izdotas atļaujas sabiedrībai (ražošana, medicīna)
- Ārkārtas pasākumi (iespējami atbilst un atbilst – abos gadījumos veic nekavējoties)
- Sadarbība reģionos par invazīvajām sugām, starp valstīm
- Iznīcināšana tad, kad ietekme ir kaitīgāka, dārgāka kā iznīcināšana, izmaksu lietderība

Valsts augu
aizsardzības dienests

Invazīvo sugu regula un Augu veselības pamatprincipi salīdzinājumā -> -

- Juridiski sanāk, ka nevar turēt ne augus, ne dzīvniekus botāniskajos dārzos, zoodārzos vai arborētumos, utt., jo atļauts tikai telpās;
 - Dažādas definīcijas, neviendabīgums
 - Nav vēl agrās brīdināšanas sistēmas, nav mūsdienīgas ātras pieejas
 - Līdz galam nav skaidri visi principi un kritēriji (p., kas domāts ar efektīvu aizsardzību Savienības līmenī, kad tas skaits izpildīts; kad maz skaitās suga, kad daudz izplatījusies)
 - Kad jāierobežo un kad jāiznīcina
 - Nav finansējuma
 - Saraksta izveide nav balstīta uz zinātniski tehniskie pamatiem;
 - Nereāli termiņi iznīcināšanai, vēla ziņošana
- Nav sadarbība starp sektoriem

Valsts augu
aizsardzības dienests

Invazīvo sugu regula (1)

Neietver:

GMO;

2000/29/EK sugas; mikroorganismus, Augu aizsardzības līdzekļiem reģistrētos organismus;

Dabiski izplatījušās sugas;

Regulas 708/2007 IV pielikuma akvakultūras sugas;

Ierobežoti telpās turētas sugas.

Definīcijas atšķiras ar augu veselības definīcijām, dažāda izpratne

Valsts augu
aizsardzības dienests

Invazīvo sugu regula (2)

Regulai 2.01.2016.jāpievieno organismu saraksts ar Savienība sugām.

Saraksts visām sugām. Nav domāts par pakāpēm vai dažādiem pasākumiem (līdzīgi kā šobrīd mums LV par augiem)

Dalībvalstis var rīkoties arī ar sugām, kas nav sarakstā. Jāziņo pa to.

Var rīkoties arī reģionāli, ar kaimiņvalstīm

Valsts augu
aizsardzības dienests

Invazīvo sugu regula (3)

Regula ietver:

- ierobežoti izplatītas sugas vai, kas vēl nav sastopamas attiecīgajā teritorijā, bet ir invazīvas;
- Plaši izplatītas.

Savienības sugas nevar ievest, audzēt, transportēt utt.

Jādara viss, lai novērstu to ieviešanu un ieviešanos, izplatību.

Izņēmumi – atļaujas zinātnē, medicīnā. Drīkst turēt tikai slēgtās teritorijās telpās.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Invazīvo sugu regula (4)

Rīcības plāni izplatības ceļiem - jāidentificē 18 mēnešu laikā, 3 gadu laikā viens jāizstrādā un jāīsteno.

18 mēnešu laikā ievieš vai izveido monitoringa vai citu uzraudzības sistēmu sugu sastopamība noteikšanai, lai novērstu to introdukciju vai izplatību sauszemē vai jūrā.

2.01.2016.ievieš oficiālās kontroles introdukcijas novēršanai precēm ar nomenklatūras kodiem. Šeit nav skaidra iekšējā kontrole Savienības ietvaros.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Invazīvo sugu regula (5)

Dalībvalstīm, atrodot invazīvo sugu, jāziņo.

3 mēnešu laikā pēc atrašanas jāveic pasākumi, faktiski jāiznīcina un jāinformē Komisija, DV. (Līdzīgi kā karantīnā).

Izņēmums: ja iznīcināšana nav iespējama, ziņo.

18 mēnešu laikā to pašu paveic ar plaši izplatījušos sugu vai samazina ietekmi līdz minimumam. (Izskaut, kontrolēt, ierobežot). Informē ietekmētos. Sadarbojas, koordinējas.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Invazīvo sugu regula (6)

Ekosistēmas atjaunošana.

Izmaksas sedz piesārņotājs. (Nav skaidrs, kā to noteikt un ko darīt, ja nav atrodams.)

Dalībvalstis var veikt stingrākus pasākumus.

Līdz 2015.gada 5.novembrim jāziņo par atbildīgo regulas piemērošanai.

Savieno esošās datu sistēmas, veido jaunu kopīgu atbalsta sistēmu.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Invazīvo sugu regula (7)

Rīcības plānu izstrādē jāiesaista sabiedrība.

Sankcijas, sodi jānosaka un par tiem jāziņo līdz 2.01.2016.

Mīļdzīvniekus saskaņā ar nosacījumiem var paturēt, komerc – tikai 2 gadus.

Valsts augu
aizsardzības dienests

Mērķis – ņem vērā pārbaužu, monitoringa sastādīšanā

'To detect'

'To prevent the spread'

'To eradicate/contain/suppress'

Valsts augu
aizsardzības dienests

Izstrādājot monitoringu, uzraudzību (kontroles)

'Surveillance'

'Monitoring control – general, pest specific,
base'

'Control surveys'

Organisma specifika

Simptomi, latentā fāze

Ar aci nesaskatāms vai saskatāms organisms

Rāpojošs, lidojošs

atpakaļ un tālākizsekošanas rezultātus

Aizsargājamo zonu, salas, jutīgās, augsta
riskā teritorijas

Kas jānoskaidro (bāzes stacijas)

Valsts augu
aizsardzības dienests

Monitoringa piemēri

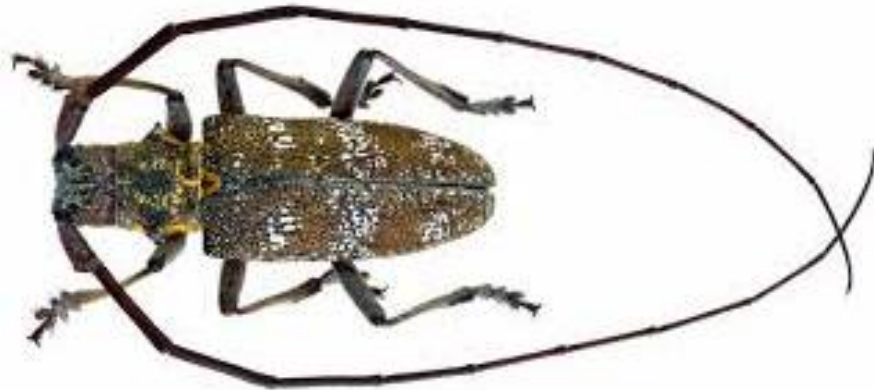
Ralstonia solanacearum

Priežu nematode – *Bursaphelenchus xylophilus*

Kartupeļu gaišā gredzenpuve *Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*

Sosnovska latvānis

Valsts augu
aizsardzības dienests

Bakteriālās iedegas *Erwinia amylovora*

Valsts augu
aizsardzības dienests

Latvijā par invazīvajām sugām (augiem)

Augu aizsardzības likums

Ministru kabineta 2008.gada 30.jūnija
noteikumi Nr.467 „Invazīvo augu sugu
izplatības ierobežošanas noteikumi”

Ministru kabineta 2008.gada 30.jūnija
noteikumi Nr.468 „Invazīvo augu sugu
saraksts”

Ministru kabineta 2008. gada 9. augusta
noteikumi Nr.559 „Invazīvās augu sugas –
Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas
noteikumi”

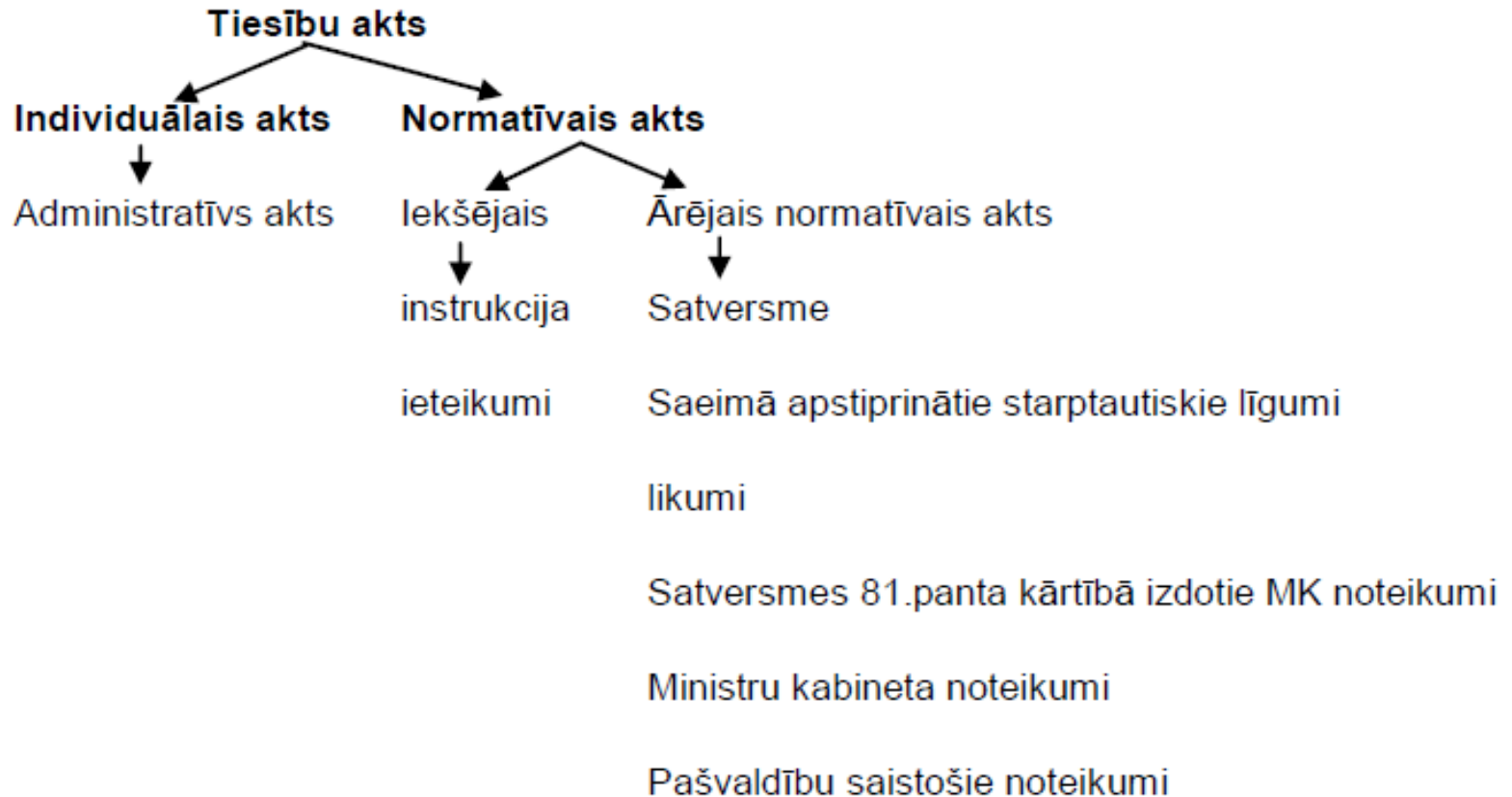
Administratīvo pārkāpumu kodekss

Pašvaldību saistošie noteikumi

Valsts augu
aizsardzības dienests

Latvijas tiesību akti

Valsts augu
aizsardzības dienests

Ieteikumi izmaiņām normatīvajos aktos

Tiem jābūt dinamiskiem, bet pamatprincipos stabiliem;

Tiem jāietver tas, ko vēlamies panākt;

Jāpārdomā, ko vēlamies panākt (iznīcināt/ierobežot/zināt izplatību vai izmaiņas/zināt, kad parādās jaunas sugas) un ar kādām invazīvajām sugām (kopējās sabiedrības intereses un atsevišķu teritoriju, indivīdu vai valdības intereses);

Jāpārdomā, ko varam izdarīt un kāda ir cena;

Karantīnas princips vai cits;

Kam jādara un cik daudz jādara?

Kam jāseko līdzi, vai tiek darīts?

Valsts augu
aizsardzības dienests

‘However beautiful the strategy, you should occasionally look at the results’

Valsts augu
aizsardzības dienests

Iespējas nākotnē

IYPH

Valsts augu
aizsardzības dienests

